

Dr hab. Krystyna Pieniążek-Marković, prof. UAM
Instytut Filologii Słowiańskiej
Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Poznań, 31 maja 2017 roku

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Marty Cmiel-Bażant

Słoweńska krytyka literacka okresu międzywojnia (1918–1941), Warszawa 2017, 202 s.

Rozprawa Marty Cmiel-Bażant na temat międzywojennej krytyki literackiej w Słowenii jest drugą w ogóle i pierwszą w Polsce syntezą tego rodzaju twórczości (około)literackiej badanego okresu. Wypełnia zatem istotną lukę badawczą. W znaczący sposób przyczynia się do pogłębionej charakterystyki wybranego czasu i wybranej kultury narodowej, które dotąd polskiemu czytelnikowi dostępne były za pośrednictwem czterech monografii o literaturze pięknej: Zdzisława Darasza (*Od moderny do ekspresjonizmu* oraz *Problemy autoidentyfikacji kulturowej i narodowej w literaturze słoweńskiej*), Katariny Šalamun-Biedrzyckiej (*Poezja Antona Podbevška i Antona Vodnika w latach dwudziestych XX wieku. Zmiana wizji świata*) i Bożeny Tokarż (*Między destrukcją a konstrukcją. O poezji Srečka Kosovela w kontekście konstruktywistycznym*).

Recenzowana praca została podzielona na pięć rozdziałów i ma logiczną strukturę. Pierwszy, *Proponowana koncepcja badawcza na tle dotychczasowych badań*, poświęcony jest zaprezentowaniu jedynej dotychczasowej syntezy międzywojennej krytyki literackiej Matiji Ogrina (*Literarno vrednotenje na Slovenskem od 1918 do 1945*), prezentacji własnych celów i koncepcji oraz założeń metodologicznych. *Tło historyczne* zostało zarysowane w rozdziale drugim, na który składają się podrozdziały: *Instytucjonalne zaplecze słoweńskiej krytyki okresu międzywojnia* oraz *Narodowo-kulturalne problemy lat trzydziestych w świecie publicystyki. Dyskursywna analiza sposobu funkcjonowania pojęcia „kultura”*. Główną część dysertacji, prezentującą wyniki analizy tekstów krytycznoliterackich, współtworzą – deklaruje autorka na s. 10 – dwa rozdziały, „odpowiadające dwóm wyznaczonym modelom krytyki, a częściowo również podziałowi międzywojnia na dwie dekady, wyróżnione ze względu na dominujący paradygmat literacki”. Układ ten, a zarazem deklarowany dwudzielny podział głównej części rozprawy, burzy wyodrębnienie rozdziału dodatkowego, usytuowanego pomiędzy częścią dysertacji poświęconą formacji ekspresjonistycznej i częścią dotyczącą

formacji realistycznej. Mam na uwadze rozdział czwarty – *Pojęcie „duch” w krytyce literackiej i publicystyce okresu międzywojnia oraz w literaturze przedmiotowej*. Autorka dysertacji nie numeruje rozdziałów ani podrozdziałów, dlatego jedynie na podstawie graficznego układu spisu treści wnioskować można, która część jest odrębnym rozdziałem. I na tej też podstawie zakładałam podział części głównej nie – jak pisze autorka – na dwa, lecz na trzy rozdziały. W każdym z rozdziałów dotyczących poszczególnych dekad najpierw omawiane są wypowiedzi krytyczne mówiące o tych samych utworach literackich, a zatem podrozdziały te skomponowane są zgodnie z kluczem autorskim. Po nich następują podrozdziały podporządkowane kwestiom problemowym. Rozdział trzeci, poświęcony pierwszej dekadzie dwudziestolecia, nosi tytuł *Modernistyczno-ekspresjonistyczny model krytyki literackiej* (zawiera nienumerowane podrozdziały: 1. *Anton Podbevšek – Človek z bombami*; 2. *Srečko Kosovel: Pesmi*; 3. *Alojz Gradnik: De profundis i Večni studenci*; 4. *Figura autora w krytyce literackiej pierwszej dekady dwudziestolecia*). Rozdział piąty, *Socjalno-realistyczny model krytyki literackiej*, jest najbardziej rozbudowany, gdyż składa się z – różnej objętości – piętnastu (także nienumerowanych) podrozdziałów: 1. *Tendencyjność literatury socjalnego realizmu w teorii*; 2. *Tone Seliškar*; 3. *Mile Klopčič*; 4. *Miško Kranjec*; 5. *Prežihov Voranc*; 6. *Przemiany literatury i krytyki w latach trzydziestych*; 7. *Rozwój prozy realistycznej z perspektywy krytyki*; 8. *Literatura a rzeczywistość*; 9. *Lokalny koloryt prozy socjalnego realizmu*; 10. *Charakterystyka postaci*; 11. *Wymóg autentyczności języka*; 12. *Dydaktyzm prozy dla młodzieży autorstwa Seliškara*; 13. *Konceptualizacje autorskości w krytyce lat trzydziestych*; 14. *Paradygmat postępu w literaturze*; 15. *Stosunek krytyków do tendencyjności literatury*.

Marta Cmiel-Bazant w swojej rozprawie doktorskiej skupia uwagę na pierwszym okresie w historii Słowenii, który rozpoczął jej kilkudziesięcioletnie funkcjonowanie w ramach państwa Południowych Słowian. W 1918 roku Słowenia weszła w skład Królestwa (a wcześniej efemerycznego Państwa) Serbów, Chorwatów i Słoweńców, zamienionego następnie na Królestwo Jugosławii. Autorka nie przedstawia szerszej charakterystyki, będącego przedmiotem jej zainteresowania, dwudziestolecia międzywojennego (trwającego do 1941 roku, kiedy w Jugosławii rozpoczyna się II wojna światowa), eksponuje jednak te aspekty, które uzasadniają koncentrację badawczą na obszarze krytyki literackiej. Należy do nich ówczesna dyferencjacja literatury, mająca swe źródło w różnorodnych inspiracjach filozoficznych, estetycznych i społecznych, szybki rytm przemian (formacja ekspresjonistyczno-awangardowa już po dekadzie ustąpiła miejsca realizmowi socjalnemu)

czy intensyfikacja wymiany kulturalnej wśród Słoweńców, osiągnięta dzięki rozkwitowi rynku czasopiśmienniczego, który – z natury rzeczy – daje szansę na rozwój dialogu (nierzadko przekształcającego się w ostry spór, na co słusznie zwraca uwagę Autorka rozprawy) kulturalnego, w tym dialogu o literaturze bądź sporu dotyczącego ideologicznych, etycznych, religijnych i estetycznych wymiarów literatury. „Krytycy – pisze we wstępie Marta Cmiel-Bażant – przyjmowali na siebie funkcję nie tylko kultywowania i programowania życia artystycznego, ale także jego obrony przed jugosłowiańską unitaryzacją” (s. 4). To dla mniej wtajemniczonych dość zaskakujące stwierdzenie, wydawałoby się bowiem, że odrębność językowa dostatecznie chroniła Słoweńców przed unitaryzacją. Rodzaje zagrożeń i sposoby ich pokonywania nie zostały w pracy omówione (to nie zarzut pod jej adresem, ale jedynie wyraz zaciekawienia i chęci uzupełnienia własnej wiedzy na temat), zakładam więc, że nie były przedmiotem uwagi krytyków literatury.

Analizowane teksty o charakterze krytycznoliterackim napisane zostały głównie przez czołowych krytyków badanego okresu: France Vodnika, Josipa Vidmara, Tine Debeljaka, Iva Brnčicia i Bratka Krefta, jednak Doktorantka sięga także po prace mniej znanych autorów oraz teksty krytycznoliterackie samych pisarzy. Literatura podmiotu obejmuje ponad dwudziestu autorów oraz ponad sześćdziesiąt pozycji. Ich zgromadzenie wymagało benedyktyńskiej cierpliwości i przewertowania ogromnej liczby czasopism, monografii, dzieł zebranych. Dobór autorów w znacznej mierze, lecz niezupełnie pokrywa się z selekcją Matiji Ogrina, oceniana rozprawa jest więc także pod tym względem dopełnieniem słoweńskiej monografii, jest propozycją pomysłową, a ze względu na zastosowaną metodę także nowatorską. Mimo że Autorka odżegnuje się od zamiaru stworzenia monografii międzywojennej słoweńskiej krytyki literackiej, to jej praca ma charakter syntezy okresu, syntezy, która rekonstruuje literacki portret międzywojnia kreowany przez samych uczestników życia literackiego, jest narracją o czytelniczych gustach epoki, o samoocenie narodowej literatury, wzorcach i schematach myślenia o literaturze, kulturze i społeczeństwie. Jest źródłem informacji na temat epoki i ma dużą wartość poznawczą.

Autorka pierwszego polskiego opracowania na temat słoweńskiej krytyki międzywojennej przypomina, że okres ten w Słowenii określają ramy związane także z immanentnym rytmem rozwoju literatury, czyli przełom modernistyczno-ekspresjonistyczny (1918) oraz „cisza kulturalna” ogłoszona przez redaktorów czasopisma „Modra ptica” w 1941 i przyjęta przez plenum działaczy kulturalnych Frontu Wyzwolenia Słoweńskiego Narodu na początku 1942 roku. Zależność ram czasowych zarówno od kontekstu pozaliterackiego, jak

też od wydarzeń immanentnych dla literatury pozwala zakładać, że oba czynniki znajdują swe miejsce na kartach rozprawy, gdyż z pewnością odzwierciedliły się w analizowanych tekstach krytycznoliterackich. Takie oczekiwania czytelnika autorka rozwiewa, prezentując dotychczasowy stan badań. Pozaliterackie, światopoglądowe kryteria stratyfikacji dominujące (może nawet obowiązujące) w słoweńskiej historii literatury w powiązaniu z pojmowaniem cech dystynktywnych dzieła literackiego oraz teoretycznoliteracką świadomością krytyków znalazły się w centrum zainteresowania pierwszej historycznoliterackiej syntezy międzywojennej krytyki literackiej Matiji Ogrina (2003). Podobnych ambicji badawczych Doktorantka nie zamierza powielać, jednak cel własnej pracy formułuje (cytując Janusza Sławińskiego z tekstu *Krytyka literacka jako przedmiot badań historycznoliterackich*) następująco: najważniejszym zadaniem badawczym jest odsłonięcie ideologicznego a priori, które wytyczyło „ramę modalną” dla sensu przekazów krytycznych w danym czasie (s. 6). Deklarując rezygnację z analizy podporządkowanej podziałowi na ideologiczne głosy krytyki religijnej, marksistowskiej i liberalnej, a zaraz potem odwołując się do postulatu Sławińskiego, Autorka rozsądnie potwierdza niemożność całkowitego zignorowania ideologicznego uwikłania danego krytyka i szukając własnej propozycji badawczej wybiera rozwiązanie pośrednie, łączące propozycję nową (pryzmat wspólnot interpretacyjnych Stanleya Fisha) z tym, co wprawdzie zbadane, ale niemożliwe do pominięcia. Swoją (czyli także Fishowską) strategię badawczą mianuje dekonstrukcyjną, w przeciwieństwie do reprezentowanej przez Sławińskiego metody strukturalistycznej (s. 24). Ponieważ sam Fish określa się jako pragmatysta, dobrze byłoby napisać kilka zadań uzasadniających jego identyfikację z dekonstrukcjonizmem. Dekonstrukcyjne postępowanie badawcze, obecne na poziomie deklaratywnym (zapowiedź ze s. 24) powinno też zostać uobecnione na poziomie dyskursywnym (w samej narracji rozprawy, w postępowaniu badawczym).

Na boku pozostawiając stopień uzależnienia ocen od przekonań ideologicznych, Autorka chce „zwrócić uwagę na dyskursywne i interpretacyjne wzorce stosowane w międzywojennej krytyce, skupiając się szczególnie na wpływie zmian paradygmatu literackiego na model krytyki” (s. 6). Precyzując proces postępowania badawczego, Marta Cmiel-Bazant deklaruje, że narracja na temat analizowanych tekstów organizowana jest wokół najczęściej pojawiających się w nich pojęć i kryteriów wartościowania, które mają umożliwić rekonstrukcję podstawowych założeń procesu interpretacji (s. 6). Synonimem dla „pojęć i kryteriów wartościowania” stają się w rozprawie „słowa klucze” jako przedmiot zainteresowania badacza, pozwalający odnaleźć interpretacyjne założenia krytyka (s. 6). W

moim odczuciu warto rozważyć, czy na podstawie występujących w tekście krytycznoliterackim pojęć i słów kluczy (których znaczenia nie neguję) możliwa jest rekonstrukcja założeń procesu interpretacji oraz czy można je (pojęcia i kryteria wartościowania oraz słowa klucze) stosować synonimicznie. W dysertacji w roli kolejnych bliskoznacznych, jeśli nie synonimicznych, określeń występują też figury retoryczne, słowa-sygnały i *quasi*-nazwy. Moją wątpliwość budzi zarówno ich wielość, rodząca obawy o terminologiczną precyzję, jak też zasadność synonimicznego użycia. Wprawdzie autorka wyjaśnia przyjęte w rozprawie rozumienie *quasi*-nazwy, lecz nie zmienia to faktu, że jawią się one jako synonimy pojęć, słów kluczy, słów-sygnałów.

Fundamentalne dla dysertacji słowa klucze czy też pojęcia (bo chyba jednak nie kryteria wartościowania) to „duch”, „autor”, „tendencja” (wymienione na s. 10) „realizm”, „postęp” (s. 183), ale przecież nie tylko wokół pięciu wymienionych koncentrowana jest uwaga badawcza. Poza „figurą autora” i „pojęciem ducha” (s. 76–111) oraz „tendencyjnością literatury socjalnego realizmu” (112–127) i „stosunkiem krytyków do tendencyjności” (174–181) czy „koncepcjami autorskości w latach trzydziestych” (s. 163–169) wyodrębniono także fragmenty/podrozdziały dotyczące zagadnień szerszych, jak: *Przemiany literatury i krytyki w latach trzydziestych*; *Rozwój prozy realistycznej z perspektywy krytyki*; *Literatura a rzeczywistość*; *Lokalny koloryt prozy socjalnego realizmu*; *Charakterystyka postaci*; *Wymóg autentyczności języka*; *Dydaktyzm prozy dla młodzieży autorstwa Seliškara* – wszystkie z rozdziału poświęconego socjalno-realistycznemu modelowi krytyki. Problemowa rozbudowa rozdziału ostatniego jest rezultatem zmiany modelu literatury i modelu krytyki literackiej. Ekspresjonistyczna koncentracja na autorze została w drugiej dekadzie dwudziestolecia – podkreśla Autorka – przekierowana na społeczeństwo w jego rozwarstwieniu i w otaczającej rzeczywistości. W porównaniu z okresem symbolistyczno-ekspresjonistycznym w drugiej dekadzie aktywnych jest także więcej krytyków. Za Michałem Głowińskim Doktorantka traktuje wypowiedzi krytyczne jako swoiste teksty literackie. Literackość wypowiedzi programowych jest szczególnie charakterystyczna dla nurtów awangardowych, w skrajnych przypadkach manifesty w ogóle zastępowały inne teksty zapowiadanego prądu. Marta Cmiel-Bażant słusznie więc pisze o podobieństwie organizacji wypowiedzi krytycznoliterackich i literackich. „Afirmatywny aspekt posłużenia się językiem literatury samej występował również w modernistyczno-ekspresjonistycznym modelu słoweńskiej krytyki literackiej, krytyczny dystans był zaś domeną modelu socjalno-realistycznego” (s. 184).

Pisząc o figurze autora (wzorcem badawczym jest w tej części praca M. Głowińskiego *Ekspresja i empatia. Studia o młodopolskiej krytyce literackiej*) w krytyce pierwszej dekady, Autorka zwraca uwagę na istotną cechę ówczesnej krytycznoliterackiej twórczości (także poza Słowenią): najczęściej dochodziło do przypisywania emocji i idei wyrażonych w tekście rzeczywistemu autorowi; próbując odtworzyć portret twórcy łączono realną osobę z podmiotem lirycznym i narratorem. „Wyimaginowana postać twórcy, konstruowana na podstawie przeczytanego dzieła, stawała się obiektem zainteresowania krytyka, niekiedy najważniejszym w procesie interpretacji” (s. 76). Z figurą autora – precyzyjnie i wielowątkowo rozwija problem Doktorantka – związane były zatem takie pojęcia, jak duch, dusza, duchowość, „wnętrze autora”, osobowość, umysł, uczucia, przeżycie, miłość, serce, szczerść, natura i in., a charakterystyka utworu przeradzała się w charakterystykę postaci odpowiedzialnej za jego treść (s. 78). Tak pojmowany autor – dowodzi Marta Cmiel-Bazant, pisząc na przykład o ocenie Kosovela dokonanej przez Vidmara – bywał przedmiotem moralnej, psychologicznej i estetycznej oceny. Trafne konkluzje Autorki można jeszcze wzmocnić odwołaniem do postawy charakteryzującej formację awangardową, reprezentowaną w Słowenii głównie przez ekspresjonizm. Awangarda zaistniała bardziej jako seria działań niż jako seria dzieł. Działania te wyróżnia radykalny bunt wobec istniejącego porządku w sztuce, ale również wobec porządku społeczno-politycznego. Aktywność kreacyjna i aktywność społeczna ugruntowane były na zasadzie sztuka–życie–działanie, wskazującej na bezpośrednią odpowiedniość rzeczywistości artystycznej i społecznej.

Pojęcia czy też słowa klucze to jedna z osi organizacyjnych rozprawy, drugą tworzą postaci wybranych pisarzy, trzech z formacji ekspresjonistycznej (Anton Podbevšek, Srečko Kosovel, Alojz Gradnik) i czterech z okresu realnego socjalizmu (Tone Seliškar, Mile Klopčič, Miško Kranjec, Prežihov Voranc), z tym że w przypadku trzech pierwszych zainteresowanie dotyczy konkretnych pozycji wydawniczych – tomiki poetyckie będące przedmiotem oglądu wymienione zostały w tytułach podrozdziałów. Ze względu na charakter epoki, w pierwszej dekadzie dominującym rodzajem literackim była poezja, natomiast w drugiej poławiała proza; temu podziałowi podporządkowane jest zainteresowanie międzywojennej krytyki oraz recenzowanej pracy. Rezygnując z prób proporcjonalnego podziału uwagi w każdej dekadzie na trzy podstawowe rodzaje literackie, Autorka zamierzała uwydatnić charakter przemian paradygmatu literatury i dominant modelu krytyki – dodajmy: cel ten z powodzeniem zrealizowała.

Kryterium doboru pisarzy stanowił stopień zainteresowania ich tekstami ówczesnej krytyki. Synchroniczna lektura tekstów krytycznych odnoszących się do tego samego utworu pozwala odnaleźć miejsca wspólne i rozbieżne dla poszczególnych krytyków. To założenie badawcze realizowane jest w różnym stopniu. Autorka rzeczywiście zestawia rozmaite oceny tego samego dzieła, mówi o cechach języka krytyki i stosowanych kryteriach oceny (abstrahuje od oceny trafności sądów), jej analiza tekstów jest wnikliwa, a spostrzeżenia właściwe. Podkreśliłabym jednak: bardziej zestawia opinie niż konfrontuje. Upomniałabym się także o wprowadzenia i podsumowania dla całości badawczych. Autorka nie uzasadnia celowości podjęcia danego zagadnienia (przywołam narzucające się chorwackie powiedzenie, jako adekwatny komentarz do początków jej podrozdziałów: *s neba pa u rebra*), ani też nie wyciąga wniosków (zob. np. część dotyczącą Podbevška, Kosovela, charakterystyki postaci, dydaktyzmu prozy młodzieżowej i in.). Sedno stosowanej komparatystycznej metody badawczej zostaje tym samym stłumione, a i rekonstrukcja wspólnot interpretacyjnych staje się zadaniem czytelnika. Ten niedosyt rekompensuje dopiero podsumowanie całości.

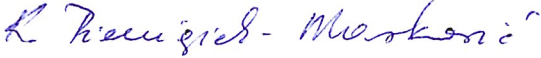
Koncepcja wspólnot interpretacyjnych Stanleya Fisha stanowi podstawowe założenie metodologiczne rozprawy i wieść ma do realizacji celu, jakim jest pokazanie wieloaspektowości krytycznoliterackiej twórczości badanych autorów, przełamania przekonania o absolutnej rozłączności nurtu katolickiego i liberalnego, wskazania ich cech wspólnych oraz wyeksponowania zależności preferencji krytyków nie tyle od orientacji ideologicznej, ile od dominującego paradygmatu literackiego (z dominantą ekspresjonistyczną bądź realistyczną). O koncepcji wspólnot interpretacyjnych Fisha Autorka pisze w rozdziale wstępnym, poświęconym koncepcji badawczej i powraca do niej w podsumowaniu. Niestety, przytrafia się jej częsta u młodych badaczy przypadłość polegająca na niestosowaniu podstawowego narzędzia badawczego w samej analizie. Innymi słowy, próżno szukać w zasadniczych częściach rozprawy odwołań do prac Stanleya Fisha. Zresztą nieliczne są także odwołania do innych opracowań (zob. fragmenty *Tone Seliškar*, *Miško Kranjec*, *Prežihov Voranc* i in.). Autorka w wielu fragmentach nie tyle bada, ile sprawozdaje, relacjonuje, opisuje. W tych częściach pracy widzę potrzebę kontekstualizowania odpowiednimi opracowaniami krytyczno- i historycznoliterackimi, teoretycznymi, filozoficznymi. Uwagi powyższe, dotyczące trybu pracy z tekstem źródłowym, formułuję z myślą o etapie przygotowań dysertacji do druku. Zadaję jeszcze pytanie, w takim samym stopniu Autorce, jak i sobie, oczekując nie tyle odpowiedzi, ile namysłu: jeżeli obrona metodologia staje się niewidoczna/nieobecna (poza poziomem deklaratywnym), to być może jest niewystarczająca?

Mimo powyższych recenzenckich wątpliwości, chcę raz jeszcze zaakcentować niepodważalne atuty ocenianej pracy, podkreślić samodzielność i rzetelność badawczą Autorki oraz podjęcie zajmującego zagadnienia. Rozprawa współtworzy obraz słoweńskiego dwudziestolecia, poszerza spektrum zainteresowania dotychczas publikowanych w Polsce prac na temat okresu. W centrum badań postawiony jest nie artefakt literacki, lecz reakcja nań. Zamiast estetyczno-ideowego obrazu dzieł z perspektywy współczesnego badacza otrzymujemy zrekonstruowany obraz z perspektywy odbiorcy tamtej epoki, reagującego na synchronię, w której funkcjonuje, a ponadto poznajemy szeroki ówczesny kontekst ideologiczny, społeczny, historyczny, narodowy, aksjologiczny i estetyczny oraz „ujawnione w krytyce wzorce myślenia o literaturze, kulturze i społeczeństwie” (s. 9). Rozprawa pokazuje skalę aktywności słoweńskiego życia literackiego i okołoliterackiego oraz fundamentalną rolę czasopism literackich, kulturalnych, literacko-społecznych; czasopisma nie tylko informowały, promowały, zachęcały lub zniechęcały do lektury, ale też integrowały bliskich sobie ideowo twórców i czytelników. Płaszczyzną porozumienia lub sporu bywała najczęściej – o czym pisze Marta Cmiel-Bażant – koncepcja rozwoju kultury narodowej i stawianych w związku z tym wymagań dla pisarza i jego dzieła. Ideowe presupozycje interpretacyjne, które Autorka odnajduje w przeprowadzonych analizach, równocześnie stanowią oś integracji, będących przedmiotem zainteresowania rozprawy, wspólnot interpretacyjnych. Pokazując zmienność presupozycji, Autorka w podsumowaniu dowodzi postawioną na wstępie tezę o płynności i wielości wspólnot oraz konieczności odejścia od dyskursu ograniczającego się do linii podziału przebiegającego między ugrupowaniami katolickim, liberalnym i marksistowskim. Udziela także odpowiedzi na pytanie o czynniki wpływające na sposób postrzegania literatury w danym czasie.

Na koniec warto odnotować, że praca pisana jest wyjątkowo starannym językiem, zadbano także o nienaganną formálną odnośników oraz bibliografii. Uwag natury technicznej czy stylistycznej jest tak niewiele, że nie warto o nich wspominać, poza trzema: 1. sugeruję ujednoczenie perspektywy nadawczej i wybór pomiędzy pierwszoosobowym „ja” a „autorką niniejszej rozprawy” lub „piszącą”. 2. nie jestem zwolennikiem stosowania określenia „krytyka” na oznaczenie „tekstu/utworu krytycznoliterackiego” („analizował krytyki literackie”, s. 15; „krytyki literackie pisali” s. 16; „sposobowi funkcjonowania w krytykach”, s. 17; „Vodnik w krytyce *De profundis* opisywał”, s. 66; „Budal w krytyce tomiku Gradnika pt. *Večni studenci* podjął się analizy”, s. 80; „W krytyce Budala odnoszącej się do twórczości Gradnika”, s. 81) – ale może to nadmierny i niepotrzebny pedantyzm, może

„wiadomo”, że nie o krytykę (działanie) chodzi, ale o wypowiedź krytycznoliteracką? 3. Nieprecyzyjne wydaje mi się zdanie ostatniego akapitu: „Rozwój koncepcji wspólnot interpretacyjnych Stanleya Fisha potoczył się w kierunku dekonstrukcji pierwotnych założeń, a tym samym dekonstrukcji tradycyjnego pojmowania wspólnotowości w historii literatury” (s. 190) – jakich/czyich pierwotnych założeń? Trzy uwagi natury technicznej to dowód na rzadko spotykaną troskę o językowy kształt dysertacji.

Konkludując: przedłożona do oceny rozprawa doktorska magister Marty Cmiel-Bażant pt. *Słoweńska krytyka literacka okresu międzywojnia (1918–1941)* jest wartościową i oryginalną pracą naukową, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim i powinna zostać dopuszczona do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz publicznej nad nią dyskusji.

Krystyna Pieniążek-Marković